

להתחיל מבראשית

בשבת שאחרי חג הסוכות מתחילים לקרוא את התורה מבראשית, כלומר מספר בראשית, מההתחלה. שבת זו נקראת שבת בראשית, ומי שנקרא לעלות לתורה בשמחת תורה לקריאת פרשת בראשית נקרא חתן בראשית.

ספר תורה

אנשי בראשית – כך קוראים לחלוצים, לראשונים שבאו לארץ לפני למעלה ממאה שנה והפכו ארץ שיש בה נוף בראשית – למדינה פורחת. יש האומרים כי מאז מעשה בראשית (בריאית העולם) לא היה נס כזה.

חיייהם של החלוצים הראשונים היו קשים, אך הרגשת הראשונות – אין סיפוק גדול ממנה.

בנישוכים רבים בארץ קיים בית ראשונים – מוזיאון המספר את סיפורם של הראשונים, המייסדים.

במוזיאונים לטבע או להיסטוריה קדומה בעולם מציגים חיות בראשית. בארצות אחרות (לא בישראל...) צומחים יערות בראשית.

★★★

ראשית היא התחלה. שורש המילה הוא, כמובן, ראש. גם המילים ראשי וראשון נוצרו מהמילה ראש.

כל התורה כולה

התנ"ך הוא יצירה מונומנטלית, שיש לה השפעה רחבת הקף על התפתחות החברה האנושית. לכן לא פלא שהעם היהודי מכונה "עם הספר" – לא רק בפיי היהודים עצמם, אלא גם בפי בני דתות אחרות. התנ"ך עצמו מכונה גם ספר הספרים, מקרא, והתורה שבכתב (תורה שבעל־פה הוא פניו של התלמוד). התורה נקראת גם תורת אלוהים, תורת אמת ותורת משה.

התנ"ך מורכב משלושה חלקים, כפי שמעידים

תצלום: אביגיל עזר

התנ"ך – תורה, נביאים וכתובים

ראשי התיבות: תורה, נביאים וכתובים. החלק הראשון, התורה, מחולק לחמישה ספרים: כל אחד מהם נקרא חומש: בראשית, שמות, ויקרא, במדבר (סיני) ודברים.

המילה תורה משמשת בעברית גם במובן תיאורי, יה, שיטה מדעית (תורת היחסות של איינשטיין, תורת החינוך, תורת החשבון וכדומה).

התנ"ך כולו מכיל 24 ספרים. הספרים מחולקים לפירקים והפרקים עצמם מחולקים לפסוקים ממוספרים. התורה מחולקת לא רק לפירקים אלא גם ל-54 פרשות (או פרשיות), שקוראים בבתי־הכנסת – פרשה אחת מדי שבוע. לכל פרשה מוצמדת גם הפטרה, קטע מספרי הנביאים, שמתאים בתוכן שלו לפרשת השבוע. בסוף חג הסוכות חוגגים את שמחת תורה, החג המציין את סיום הקריאה של 54 הפרשות והתחלת מחזור חדש של קריאה.

מאחר שהקריאה בתורה בבתי־הכנסת נעשית בימי שני וחמישי (ושבת, כמובן), הפך הביטוי "בל שני וחמישי" לאמרה, שפירושה "לעתים קרובות". ביטויים רבים מאוד בשפה העברית מקורם בתנ"ך, ואנו נזכיר כאן רק את אלה שמתייחסים למילה תורה עצמה.

"כל התורה על רגל אחת" – הוא ביטוי שמבקש לתמצת מידע רב במשפט אחד קצר. הביטוי הזה לקוח מסיפור על נוכרי (גוי), שבא אל הלל הזקן וביקש ללמוד ממנו את התורה כולה "על רגל אחת". ענה לו הלל ואמר: "מה ששנא עליך – אל תעשה לחברך. זו היא כל התורה כולה. והשאר – לך ולמד".

כאשר מישור שואל: "זו תורה וזה שברה?", הוא בעצם מתלונן על שקיבל גמול קטן מדי על עבודה קשה. למעשה הוא אומר: זה מה שאני מקבל אחרי

שעברתי קשה כל־כך? זה מה שמקבל אדם שלומד תורה ומקיים את מצוותיה? מקור האמרה – בסיפור ההוצאה להורג של רבי עקיבא, שנעשה באכזריות רבה. המלאכים, שראו זאת מלמעלה, התלוננו בפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזה שברה?

עם כל החשיבות שהיהדות מייחסת ללימוד תורה, הבינו חכמינו שכדי ללמוד צריך להיות קודם כל שבע, כלומר – הצרכים הפיזיים הבסיסיים של האדם צריכים להתקיים לפני לימוד התורה, ועל כך מעיד הפתגם "אם אין קמח אין תורה". המשפט הזה נאמר לפעמים גם בצורה ההפוכה – אם אין תורה אין קמח – וכאן הפונוה היא, שקיום פיזי בלי משמעות רוחנית – אינו קיום אמיתי. האהבה ללימוד תורה והחשיבות הרבה שמייחסים לה באות לידי ביטוי גם באמרות: "טובה תורה מכל סחורה" ו"תורה היא אוזרה".

יש ויפוחים לא מעטים בין הזרמים השונים ביהדות, ואולי כדאי לכל המתווכחים לזכור את הביטוי היפה "שבעים פנים לתורה", שמעיד כי ניתן לפרש את התורה בדרכים רבות ושונות, וכי כל אחד יכול להבין אותה בדרך אחרת.

כאשר עורכים לתינוק ברית מילה, מברכים אותו: "כשם שנכנס לברית – כך ייכנס לתורה, לחופה ולמעשים טובים". הוריו של התינוק הזה ישמחו בודאי אם יגדל ויהיה בן תורה, כלומר תלמיד חכם, שבקיא בתורה. עולה עליו הוא רב, שידיעותיו בתורה מרחיקות לכת, ולכן הוא נקרא גדול בתורה.

תצלום: שאל גולן

סופר סת"ם

דין תורה הוא משפט שנערך על־ידי רב ודיין; תלמוד תורה הוא פינוי ללימוד תורה; עלייה לתורה היא הזמנה לקרוא בתורה בעת התפילה בבית־הכנסת, ואי־אפשר בלי להזכיר גם את המקצוע סופר סת"ם – אדם שפותר ביד ספרי תורה, תפילין ומזוזות.

איילה פרלמוטר